

Uppsala, 2025-05-22

Till:

Marianne van Rooijen
Sjukhusdirektör
Akademiska sjukhuset

Angående: Bristande tillgång till teckenspråkstolk och dövblindtolk i akuta vårdssituationer

Bästa Marianne van Rooijen,

Tack för ert svar daterat 2025-05-19, och för att ni uppmärksammar en fråga som är av avgörande betydelse för teckenspråkstalande patienters rätt till en jämlik och säker vård.

Vi inom Uppsala läns dövas förening (ULDF) och Föreningen Sveriges Dövblinda Uppsala och Gävleborgs län, (FSDB) uppskattar att ni tydliggör vårdgivarens ansvar att säkerställa tillgång till teckenspråkstolk och dövblindtolk både vid planerad och akut vård. Vi välkomnar även ert åtagande att stärka vårdpersonalens kunskap om rutiner för tolkbokning samt patientens rättigheter.

Samtidigt vill vi uttrycka vår allvarliga oro över hur systemet för beredskapstolkning i akuta vårdssituationer fungerar i praktiken.

Problemen med att inte få teckenspråkstolk och dövblindtolk inom sjukvården är en ständigt aktuell fråga som har hängt med i flera år tillbaka. Och trots att vi har lyft frågan upprepade gånger i dialoger i olika forum kvarstår problematiken fortfarande.

Den bild som framträder från de erfarenheter våra medlemmar har delat med oss – och från annan information vi har tagit del av – visar att systemet för att tillkalla teckenspråkstolk och dövblindtolk vid akuta vårdssituationer är både godtyckligt och bristfälligt. Här vill vi betona att det finns ett mörkertal och antalet drabbade teckenspråkstalande patienter som inte har fått teckenspråkstolk och dövblindtolk vid akuta vårdssituationer är betydligt fler än vad sjukhusdirektören antyder i sitt svar till oss. Det saknas en strukturerad och förutsägbar metod för att säkerställa att tolk snabbt och säkert finns på plats när behovet uppstår.

I dagsläget bygger systemet till stor del på att den ansvariga vårdpersonalen eller jouren har läst i patientjournalen att patienten har tolkbehov och känner till telefonnumret 018 – 10 08 40 som går till SOS alarm och de har tillgång till en kontaktlista med teckenspråkstolkar och dövblindtolkar, som man sedan ringer runt till i turordning. I praktiken innebär detta att man hoppas på att någon tolk är tillgänglig – utan att det finns några garantier. Vi har dessutom fått kännedom om att alla personer på listan inte alltid kontaktas vid varje tillfälle som akuttolk behövs inom sjukvården, vilket ytterligare försämrar tillgängligheten. Det finns inga tydliga krav eller uppföljningar kring hur detta ska göras, vilket gör att metoden är ineffektiv och rättsosäker.

Ett sådant system är inte längre acceptabelt. Det skapar en stor osäkerhet för teckenspråkstalande patienter, inte minst i situationer där snabb kommunikation är avgörande för vårdinsatser och livsavgörande beslut. Det är inte förenligt med hälso- och sjukvårdslagens krav på likvärdig vård, patientsäkerhet och respekt för patientens

kommunikationsbehov. Det är inte heller förenligt med Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), där staten förbinder sig att säkerställa tillgång till teckenspråkstolk i alla samhällsområden, inklusive hälso- och sjukvården.

Vi vill därför framföra följande krav och förslag:

1. **Trygg och strukturerad akuttolklösning:** Det måste finnas ett tydligt och förutsägbart system för att tillkalla teckenspråkstolk vid akuta vårdssituationer – ett system som inte bygger på personlig kännedom, tur eller slump.
2. **Fullständig och transparent kontaktlista:** Om en lista används i avvaktan på ett mer robust system, måste det säkerställas att samtliga tolkar på listan kontaktas systematiskt enligt en definierad ordning och dokumentation.
3. **Utbildning och kunskapshöjning:** Vårdpersonalen måste få kontinuerlig utbildning om teckenspråkstalandes rättigheter, vikten av tolk, och rutinerna för tolkbeställning – både i planerad och akut vård.
4. **Dialog med teckenspråkscommunityt:** ULDF och FSDB vill aktivt medverka i fortsatt dialog med regionen och Akademiska sjukhuset för att bidra med kunskap, exempel från verkligheten, och förslag på förbättringar.

Vi hoppas att ni ser allvaret i dessa synpunkter och ser gärna ett snabbt återupptagande av dialog, i form av ett möte där vi tillsammans kan diskutera vägar framåt för att förbättra tillgången till teckenspråkstolk och dövblindtolk och stärka tryggheten för teckenspråkstalande patienter i Uppsala län.

Med vänliga hälsningar,

Henrik Östman

Ordförande

Uppsala läns dövas förening (ULDF)

uldf@live.se

Teresia Lindberg

Ordförande

Föreningen Sveriges Dövblinda Uppsala och Gävleborgs län (FSDB)

uppsalagavle@fsdb.org